

ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ท่งมะขามหย่อง
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง อยุรยาแผ่นดินแห่งพระมหากษัตริย์คุณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง สืบต่อจากอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยกับการดูแลแผ่นดิน
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ท่งมะขามหย่อง เป็นพื้นที่ลุ่มขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในอำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดิมทีพื้นที่นี้เป็นเพียงที่นาและทุ่งกว้าง แต่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อย่างยิ่ง เพราะเคยเป็นสมรภูมิรบสำคัญในสมัยกรุงศรีอยุธยา

บริเวณนี้เคยเป็นสถานที่ที่สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงกระทำ ยุทธหัตถิ์ กับข้าศึก และเป็นจุดที่สมเด็จพระสุริโยทัยทรงสละพระชนม์ชีพเพื่อปกป้องแผ่นดินไทยในยุทธการที่สำคัญ ท่งมะขามหย่องจึงถูกยกย่องให้เป็น “ดินแดนแห่งความเสียสละ” และมีการสร้างพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยไว้เป็นอนุสรณ์

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชทรงมีพระราชดำริให้พัฒนาพื้นที่นี้ให้เป็น “พื้นที่แก้มลิง” เพื่อรองรับน้ำหลากจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะช่วงน้ำหลากหรือฤดูฝน โครงการนี้ช่วยลดปัญหาน้ำท่วมในจังหวัดอยุธยาและพื้นที่รอบข้าง อีกทั้งยังช่วยเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรในช่วงหน้าแล้ง

ท่งมะขามหย่องจึงเปลี่ยนจากเพียงแค่พื้นที่เกษตรกรรมมาเป็นพื้นที่จัดการน้ำที่มีความสำคัญระดับประเทศ โดยภายหลังน้ำท่วมใหญ่ในปี ๒๕๕๔ พื้นที่นี้กลายเป็นแบบอย่างของการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน ในปัจจุบัน รัชกาลที่ ๑๐ ได้สืบสานแนวพระราชดำริของพระราชบิดา โดยสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำที่ต่อเนื่องจากโครงการแก้มลิง รวมถึงสนับสนุนการจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติในพื้นที่แห่งนี้ด้วย

นอกจากนี้ ท่งมะขามหย่องยังกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ มีพระบรมราชานุสาวรีย์สวนสาธารณะ และบรรยากาศสงบที่เหมาะสมกับการพักผ่อน นักเรียนและประชาชนสามารถมาเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์และวิถีจัดการน้ำจากโครงการพระราชดำริได้จากที่นี่

ข้อมูลน่าสนใจเพิ่มเติม

- พื้นที่แก้มลิงแห่งนี้สามารถรองรับน้ำได้ถึง ๔.๕ ล้านลูกบาศก์เมตร
- มีการจัดงานวันสมเด็จพระสุริโยทัยประจำปี
- เป็นหนึ่งในโครงการที่ยูเนสโกชื่นชมด้านการจัดการน้ำร่วมกับประวัติศาสตร์

แหล่งอ้างอิง:

๑. กรมชลประทาน. (๒๕๖๔). โครงการแก้มลิงตามแนวพระราชดำรินในพื้นที่ท่งมะขามหย่อง. สืบค้นจาก <https://www.rid.go.th>

๒. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (๒๕๖๕). แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ท่งมะขามหย่อง. สืบค้นจาก <https://www.tourismthailand.org>

๓. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (๒๕๖๕). แหล่งเรียนรู้ชุมชนท่งมะขามหย่อง. สืบค้นจาก <https://phranakhonsiyutthaya.cdd.go.th>

ใบความรู้ที่ ๒ เรื่อง ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง อุตสาหกรรมพื้นดินแห่งพระมหากรุณาธิคุณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง สืบต่อจากอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยกับการดูแลแผ่นดิน
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ในพระราชูปถัมภ์ฯ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๙ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ การช่วยเหลือราษฎรที่ขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและการศึกษา ให้สามารถเลี้ยงชีพด้วยตนเองอย่างยั่งยืน ผ่านการเรียนรู้ศิลปาชีพจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภายในศูนย์ประกอบด้วยโรงฝึกงานมากกว่า ๓๐ ประเภท เช่น การทอผ้าไหม การจักสานไม้ไผ่ การทำเครื่องเงิน การแกะสลักไม้ และการปั้นดินเผา ผู้เข้ารับการฝึกส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน เกษตรกร และเยาวชนที่มีความมุ่งมั่น แต่ขาดโอกาสในชีวิต ศูนย์จึงไม่เพียงฝึกอาชีพเท่านั้น แต่ยังปลูกฝังวินัย ความอดทน และจิตสำนึกในคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงมีพระราชดำริว่า “การพัฒนาประเทศ ต้องพัฒนาคนเป็นอันดับแรก” จึงทรงส่งเสริมศิลปาชีพให้เป็นทางเลือกหนึ่งของการพัฒนาคนด้วยศิลป์ โดยเฉพาะงานฝีมือพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหาย ให้กลับมามีคุณค่าทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ในรัชกาลที่ ๑๐ ทรงมีพระราชปณิธานในการสืบสาน รักษา และต่อยอด โดยส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพัฒนาและขายผลงานศิลปาชีพได้ด้วยตนเอง มีการจัดงานแสดงและจำหน่ายผลงานทั้งในและต่างประเทศ พร้อมสนับสนุนให้ศิลปาชีพไทยเข้าถึงคนรุ่นใหม่ผ่านเทคโนโลยี

ศูนย์ศิลปาชีพบางไทรจึงเป็นตัวอย่างของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ตามแนวพระราชดำริที่เห็นผลได้จริง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเป็นสถานที่ที่คนไทยควรภาคภูมิใจ

แหล่งอ้างอิง

๑. ศูนย์ส่งเสริมศิลปาชีพระหว่างประเทศ. (๒๕๖๕). www.sacict.or.th
๒. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (๒๕๖๖). www.tourismthailand.org

ใบความรู้ที่ ๓ เรื่อง อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง อยุธยาแผ่นดินแห่งพระมหากษัตริย์คุณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง สืบต่อจากอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยกับการดูแลแผ่นดิน
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นกลุ่มโบราณสถานขนาดใหญ่ที่รวบรวมร่องรอยความรุ่งเรืองของกรุงศรีอยุธยา ซึ่งเป็นราชธานีของไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๙๓ ถึง ๒๓๑๐ รวมระยะเวลาถึง ๔๑๗ ปี ภายในอุทยานประกอบด้วยวัดโบราณ พระราชวัง ป้อมปราการ และสถาปัตยกรรมเก่าแก่ที่แสดงถึงความเป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรม การปกครอง และเศรษฐกิจในอดีต

สถานที่เด่นภายในอุทยาน ได้แก่ วัดพระศรีสรรเพชญ์ ซึ่งเป็นวัดประจำราชวังและไม่มีพระภิกษุจำพรรษา วัดมหาธาตุที่มีเศียรพระพุทธรูปในรากไม้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญ วัดราชบูรณะซึ่งมีเจดีย์สูงงดงามและห้องใต้ดินที่เคยถูกขุดลักลอบสมบัติทางประวัติศาสตร์

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ องค์การยูเนสโกได้ขึ้นทะเบียนให้พื้นที่นี้เป็น “มรดกโลกทางวัฒนธรรม” เนื่องจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่แสดงถึงความเป็นเมืองหลวงโบราณที่ยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งของเอเชีย

ในหลวงรัชกาลที่ ๙ ทรงห่วงใยสภาพของโบราณสถานที่ชำรุดจากการเวลาและภัยธรรมชาติ ทรงมีพระราชดำริให้มีการบูรณะและอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ โดยทรงเน้นให้ประชาชนเห็นคุณค่าและร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการดูแลสมบัติของชาติ

ในรัชกาลที่ ๑๐ ทรงสืบสานแนวคิดเรื่องการเรียนรู้จากอดีต โดยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและกิจกรรมทางวัฒนธรรมในพื้นที่อุทยาน เช่น การจัดนิทรรศการ การแสดงย้อนยุค และค่ายเยาวชนประวัติศาสตร์ เพื่อให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงและภูมิใจในมรดกของตน

อุทยานแห่งนี้จึงไม่ใช่แค่สถานที่ท่องเที่ยว แต่เป็นพื้นที่สำคัญทางใจของคนไทย ที่เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคตไว้ด้วยกัน

แหล่งอ้างอิง

๑. กรมศิลปากร. (๒๕๖๖). www.finearts.go.th
๒. ศูนย์ข้อมูลมรดกโลก UNESCO. (๒๕๖๖). <https://whc.unesco.org/en/list/๕๗๖>

ใบความรู้ที่ ๔ เรื่อง วัดพระราม
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ออยุธยาแผ่นดินแห่งพระมหากษัตริย์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง สืบต่อจากอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยกับการดูแลแผ่นดิน
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

วัดพระรามเป็นโบราณสถานอยุธยาตอนต้น สร้าง ณ บริเวณถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) โดยสมเด็จพระรามาธิบดี เมื่อราว พ.ศ. ๑๙๑๒ ต่อมาก่อสร้าง-บูรณะสืบเนื่องหลายรัชกาล สะท้อนความสัมพันธ์ “ศาสนา-ราชพิธี-อำนาจการเมือง” ของรัฐอยุธยาอย่างเด่นชัด.

ที่ตั้งและบริบทภูมิศาสตร์

ตั้งในเกาะเมืองอยุธยา ต.ประตูชัย ใกล้พระราชวังโบราณ-วัดพระศรีสรรเพชญ์ หน้าโบราณสถานเป็น “บึงพระราม” (เดิม “บึงซีซัน”) ซึ่งเกิดจากการขุดดินไปถมพื้นที่วัง/วัดในช่วงสถาปนากรุง ปัจจุบันเป็นส่วนสาธารณะของจังหวัด.

ผู้สร้าง/ช่วงเวลา

สถาปนาโดยสมเด็จพระรามาธิบดี (พ.ศ. ๑๙๑๒/ค.ศ. ๑๓๖๙) ณ ที่ถวายพระเพลิงพระราชบิดา ต่อมาพระบรมราชาธิราชที่ ๑ และภายหลังในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ-สมเด็จพระบรมโกศโปรดให้บูรณะเพิ่มเติม

ลักษณะสถาปัตยกรรมเด่น

พระปรางค์ประธานทรงข้าวโพด อิทธิพลพบุรี/เขมร ฐานก่อศิลาแลง อารามวางผังแกนตะวันออก-ตะวันตก รายล้อมด้วยเจดีย์รายและอาคารประกอบ บางส่วนพบปูนปั้นรูปสัตว์ในหิมพานต์ (ร่องรอยศิลปอยุธยาตอนต้น).

หลักฐาน-โบราณวัตถุสำคัญ

พ.ศ. ๒๕๐๑ กรมศิลปากรขุดกรุเพื่อบูรณะ พบพระพุทธรูปทองคำ พระพิมพ์อู่ทอง ลูกประคำทองคำ-แก้วลึก ฯลฯ ซึ่งฐานและศรัทธาที่มีต่อวัดแห่งนี้ในสมัยอยุธยา.

คุณค่าทางประวัติศาสตร์

เป็นหลักฐานพิธีกรรมราชสำนักช่วงต้นกรุง และเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มรดกโลกยูเนสโก (ประกาศ ค.ศ. ๑๙๙๑)

แหล่งอ้างอิง

๑. เว็บไซต์จังหวัดอยุธยา : รายละเอียดที่ตั้ง-บึงพระราม.
๒. Museum Thailand : บันทึกการขุดกรุ พ.ศ. ๒๕๐๑.
๓. เอกสารททท. อยุธยา : สถานะแหล่งมรดกโลก.

ใบความรู้ที่ ๕ เรื่อง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ออยุธยาแผ่นดินแห่งพระมหากษัตริย์คุณ
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง สืบต่อจากอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยกับการดูแลแผ่นดิน
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา ตั้งอยู่ในเขตเมืองเก่าพระนครศรีอยุธยา ตรงข้ามวัดมหาธาตุ ภายในอาคารที่ดัดแปลงมาจากโรงเรียนเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ เดิมเคยเป็นโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษให้กับบุตรหลานเจ้านาย ต่อมาได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุจากอยุธยาไม่ให้สูญหายหรือกระจัดกระจาย

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เก็บรวบรวมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุสำคัญจากยุคกรุงศรีอยุธยา เช่น พระพุทธรูปสำริดจากวัดราชบูรณะ เครื่องถ้วยจีน-ญี่ปุ่นที่ใช้ในราชสำนัก เครื่องทองคำ เครื่องราชูปโภค ตลอดจนหัวพระพุทธรูปที่ขุดพบในเจดีย์ที่ถูกขโมยเปิดที่ดินในอดีต

การตั้งชื่อ “เจ้าสามพระยา” เป็นการเกิดพระเกียรติแด่พระบรมวงศานุวงศ์ ๓ พระองค์ ได้แก่ สมเด็จพระเจ้าสามพระยา สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ และสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ผู้มีบทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์อยุธยา

ในรัชกาลที่ ๙ ทรงส่งเสริมการเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ โดยพระราชทานแนวคิดที่ว่า “พิพิธภัณฑ์ควรเป็นแหล่งเรียนรู้ของประชาชน ไม่ใช่ที่เก็บของเก่าไว้เฉย ๆ” จึงได้จัดระบบการจัดแสดงใหม่ให้เข้าใจง่าย และเปิดให้โรงเรียนและประชาชนเข้าชมฟรี

ในรัชกาลที่ ๑๐ มีการพัฒนาเทคโนโลยีการจัดแสดง เช่น ป้ายคำอธิบาย ๒ ภาษา ระบบจอสัมผัส และคลังข้อมูลออนไลน์ เพื่อให้เยาวชนไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทยได้สะดวกและสนุกยิ่งขึ้น

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงเปรียบเหมือน “คลังสมบัติของกรุงศรีอยุธยา” ที่ช่วยให้เราเข้าใจอดีตชาติ และปลูกฝังความภูมิใจในวัฒนธรรมไทยได้อย่างแท้จริง

แหล่งอ้างอิง

๑. กรมศิลปากร. (๒๕๖๖). www.finearts.go.th
๒. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา. (๒๕๖๖). ayutthayamuseum.finearts.go.th

ใบความรู้ที่ ๖ เรื่อง วัดไชยวัฒนาราม
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ เรื่อง ออยุธยาแผ่นดินแห่งพระมหากษัตริย์
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง สืบต่อจากอยุธยา พระมหากษัตริย์ไทยกับการดูแลแผ่นดิน
รายวิชา ประวัติศาสตร์ รหัสวิชา ส๒๒๑๐๔ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

วัดไชยวัฒนารามเป็นวัดสำคัญริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านตะวันตกของเกาะเมืองอยุธยา สร้างขึ้นในปี พ.ศ. ๒๑๗๓ ในสมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระราชมารดาและเพื่อแสดงพระบารมีแห่งพระองค์ วัดแห่งนี้มีลักษณะการก่อสร้างที่งดงามและแตกต่างจากวัดอื่นในสมัยอยุธยา โดยได้รับอิทธิพลจากศิลปะขอม

จุดเด่นที่สุดของวัดคือ พระปรางค์ประธาน สูง ๓๕ เมตร ล้อมรอบด้วยปรางค์บริวารขนาดเล็กอีก ๘ องค์ ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีทางเดินเชื่อมต่อโดยรอบ เรียกว่า “ระเบียงคด” ด้านนอกเป็นเจดีย์รายทรงแปดเหลี่ยมจำนวน ๑๒๐ องค์ ซึ่งเคยประดิษฐานพระพุทธรูปปูนปั้นปางมารวิชัยที่ปัจจุบันหลงเหลือแต่บางส่วน

วัดไชยวัฒนารามถือเป็นสถานที่ใช้ประกอบพระราชพิธีสำคัญของพระมหากษัตริย์ และอาจเป็นที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพของกษัตริย์บางพระองค์ในสมัยอยุธยา แต่หลังกรุงแตกในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ วัดถูกปล่อยให้รกร้างและทรุดโทรมมาก

ในรัชกาลที่ ๙ พระองค์ทรงมีพระราชดำริให้กรมศิลปากรดำเนินการบูรณะวัดไชยวัฒนารามอย่างเร่งด่วน ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ หลังจากมีเหตุการณ์น้ำเซาะฐานพระปรางค์ประธานจนเริ่มทรุดตัว การบูรณะใช้เวลากว่า ๑๐ ปี โดยคำนึงถึงความถูกต้องทางโบราณคดี

ในรัชกาลที่ ๑๐ ได้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ณ วัดไชยวัฒนาราม เช่น การแสดงแสงสีเสียง การจำลองวิถีชีวิตสมัยอยุธยา และการจัดนิทรรศการเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้คนรุ่นใหม่รู้สึกเชื่อมโยงกับอดีต และมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไทย

วัดไชยวัฒนารามจึงเป็นทั้งสัญลักษณ์ของความรุ่งเรืองในอดีต และตัวอย่างของการฟื้นฟูทางประวัติศาสตร์ที่สำเร็จจากพระมหากษัตริย์ของพระมหากษัตริย์ไทย

แหล่งอ้างอิง

๑. กรมศิลปากร. (๒๕๖๖). www.finearts.go.th
๒. Ayutthaya Historical Park. (๒๕๖๖). www.ayutthaya-history.com